

DORDT EIGEN-AARDIG

Jaap Bouman

In wat ooit de Boterbeurs was, later Dordrechts Museum en weer later leeszaal/bibliotheek, komt een aantal lofts, woningen die doorgaans uit één grote ruimte bestaan.

▲ In de Openbare Leeszaal werden tussen 1939 en 1949 13 glas-in-loodramen van Toon Berg geplaatst. Ze zijn nu weer duidelijk zichtbaar. FOTOS: JAAP BOUMAN

► Ook in het Baggermuseum in Sliedrecht is een glas-in-loodraam van Toon Berg, in een totaal andere stijl dan de leeszaalramen in Dordrecht. Het Sliedrechtse raam zat ooit in het Adriaan Volkerhuis in Rotterdam.

Glas-in-lood in de leeszaal

Inmiddels is het gebouw in de Wijnstraat aan de binnenzijde nagenoeg volledig gestript en er zijn wat fraaie, oude bouwfragmenten tevoorschijn gekomen.

Bij de werkzaamheden in de voormalige Openbare Leeszaal kwamen glas-in-loodramen tegen. Eigenlijk is dat niet helemaal waar. De ramen waren wel te zien, maar glas-in-lood moet het van doornvallend licht hebben en aangezien de meeste ramen weggewerkt waren achter verlaagde plafonds, waren ze nauwelijks zichtbaar. Nu zijn die plafonds verwijderd en is het glas-in-lood in kleurige glorie te bewonderen.

De maker is niet de minste: Toon Berg. Hij is misschien wel de meest bekende onbekende Dordtse kunstenaar. Een grote naam in Nederland en met veel werk in Dordrecht en omgeving maar het merendeel van zijn werk is (nog) onbekend en onbeschreven. Zeker dat in particuliere gebouwen

Toon (Anthonius Cornelis) Berg werd op 12 mei 1877 te Delft geboren. Hij kreeg zijn glasopleiding bij Atelier 't Prinsenhof in Delft, waar een groot aantal kunstenaars werkten.

Atelier

In 1909 verhuisde Berg naar Dordrecht om te gaan werken bij de Koninklijke Nederlandsche Glasfabriek J.B.J. Bouvy aan de Kuipershaven, als ontwerper en leider van het atelier voor gebrand glas.

Al twee jaar later huurde hij het

▲ De Openbare Leeszaal aan de Wijnstraat, rond 1910. De glas-in-loodramen in de voorgevel zouden pas tijdens en na de verbouwing in 1939 worden geplaatst.

monumentale pand het Dolhuis om er in 1919 een eigen glasatelier te stichten, het 'Bedrijf voor Gebrandschilderd Glas'. In 1926 kocht Berg via een veiling ook de twee pakhuizen naast het Dolhuis, waardoor het gehele complex zijn eigendom werd. In de bloeitijd van het atelier had Berg veertien mensen in dienst.

Berg was een alleskunner en ontwikkelde een aantal totaal verschil-

De mens vindt in al zijn duister tasten toch wel den rechten weg

lend stijlen; 'gewoon' glas-in-lood, geslepen glas, religieuze voorstellingen maar ook werk voor bedrijven en particulieren. Verder maakte hij gebruiksvoorwerpen, deuren, verlichtings-armaturen en zelfs het ontwerp voor het ijzeren toegangshek van het Wantijpark. Ook restaureerde hij ramen.

Toon Berg werkte voor opdrachtgevers in heel Nederland, maar het merendeel van zijn werk kwam toch terecht in en rond Dordrecht en rond Rotterdam.

In Dordrecht maakte hij onder andere ramen voor de Zuiderkerk aan de Bosboom-Toussaintstraat, hoek Tesselschadestraat (1928) en de daar tegenover gelegen lagere school, een raam voor School Mühling (1950) aan de Vrieseweg en een aantal ramen voor de Land- en Tuinbouwschool (1953) aan de Oranjelaan. Verder heel wat kleiner glas-in-lood voor particulieren en winkeliers.

In Sliedrecht leverde Berg ondermeer ramen voor de Grote Kerk, in Zwijndrecht voor de Nederlands Hervormde Kerk.

Op 12 januari 1939 werd in Dordrecht de laatste boterbeurs in het grote pand aan de Wijnstraat gehouden. Daardoor kon de bibliotheek annex leeszaal die ook in het gebouw was gevestigd, uitbreiden. Tussen 1939 en 1949 leverde Berg de dertien glas-in-loodramen die nu weer tevoorschijn zijn gekomen.

In de gevels kwamen afbeeldingen van dieren (zwanen, pauwen en zwa-

luwen), in het trappenhuis voorstellingen met spreuken en afbeeldingen die wat te maken hebben met boeken, filosofie en lezen:

Beter is een boek dan een grafscript met inschrift

Gij moet een ander liefhebben want hij is een mens als U

Wijsheid is de prinsesse van alle deuchden

De mens vindt in al zijn duister tasten toch wel den rechten weg

'Uitgesproken' door onder andere Egyptische, Chinese, Joodse, katholieke, Griekse en moderne mannen.

Op zijn 80ste, in 1957, sloot Toon Berg zijn atelier in de Dolhuisstraat. Hij overleed tien jaar later op 17 maart 1967.

Er moet in Dordrecht nog veel onbekend werk zijn van Toon Berg. Wie denkt nog ergens wat te hebben van deze Dordtse glaskunstenaar, kan contact opnemen met Dordt Eigenaardig. Wie weet of er dan een kleurig vervolg kan komen op de deze aflevering. Ook ander glas-in-lood is natuurlijk welkom. Niet de geijkte (maar ook vaak leuke) medaillons van Groothoofdspoort en Grote Kerk, maar de meer kunstzinnige tafereelen.

Reacties: eigenaardig@jaapbouman.nl